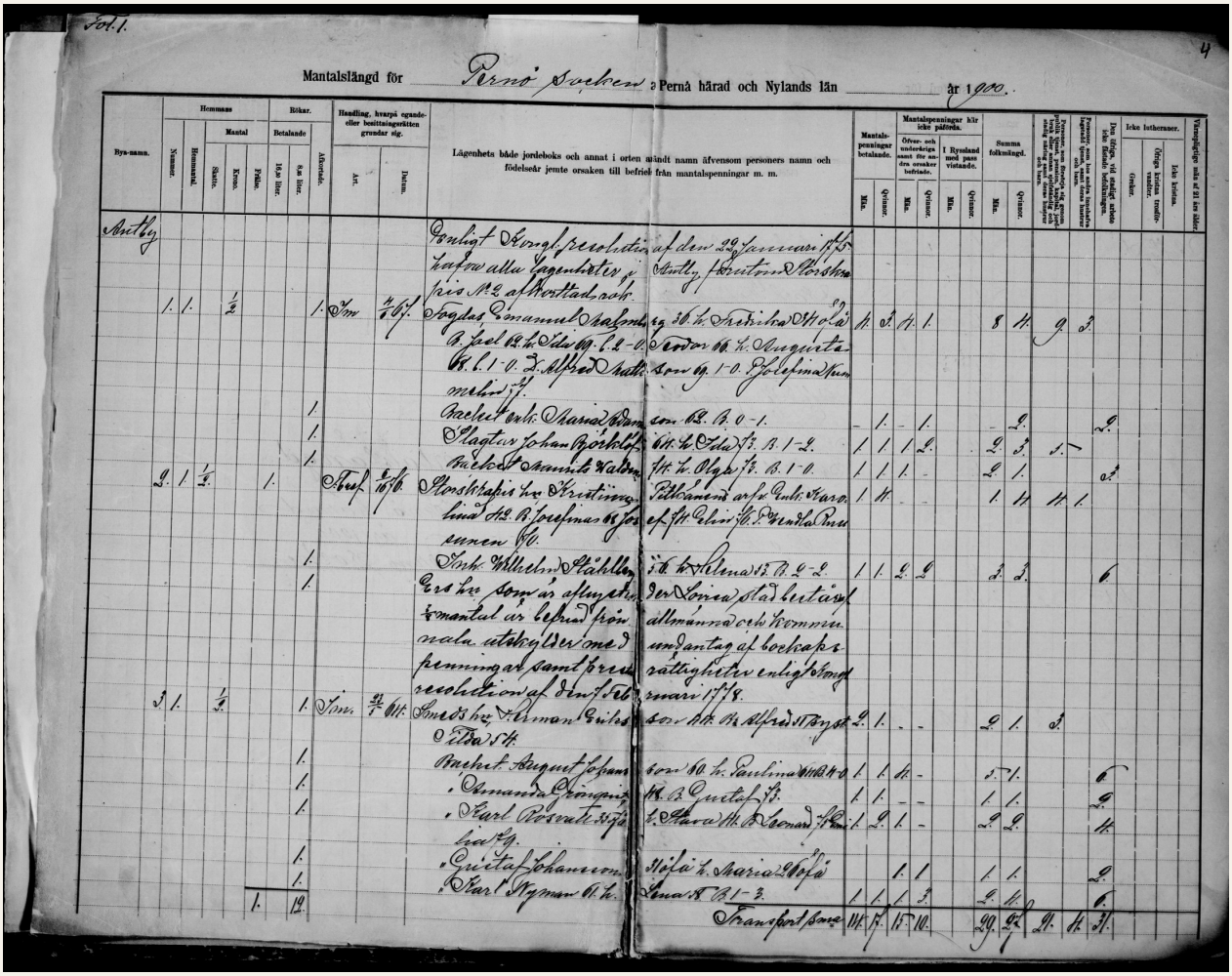
ANTINKYLÄ • LOVIISA

Storskrapis

Tilan ja talon historia vuoteen 2014

Pernajan henkikirja 1900, Antby. Storskrapiksen merkintä näkyy sivun keskivaiheilla. Kuva: omistajan toimittama alkuperäisaineisto.

Maatila, lepokoti, sairaala ja koti

Kuvitettu historiikki alkuperäisistä lehdistä, arkistoaineistosta ja paikallishistoriasta. Mukana suomenkielinen selostus vuoden 1929 sairaalaremontista.

Tutkimus- ja toimitusversio 9.9.2026

Lukijalle

Storskrapiksen historia ulottuu kauas nykyistä rakennusta koskevia varmoja ajoituksia vanhemmaksi. Tämä julkaisu kokoaa tilan omistuksia, käyttötarkoituksia ja rakennusten muutoksia koskevat löydöt vuoteen 2014 asti.

Lähdelinkit ovat klikattavia. Kuvatekstit kertovat alkuperäislähteen ja sen, onko kuva rajattu. Naapuritaloksi tunnistettua vuoden 1938 kuvaa ei ole käytetty Storskrapiksen päärakennuksen kuvituksena. Rakennusvuosi 1850 on varmistamaton arvio; nykyisen päärakennuksen tarkka ajoitus on avoin.

Sisältö

Mitä tutkimuksessa varmistui 3

Aikajana 3

Vanha tila ja suhde kaupungin lahjoitusmaihin 5

Appelstubbet, Toll ja kirjallisuushistoria 5

Aspelinin ja Pitkäsen maatila 7

Kaupat 1905 ja 1910 8

Solbackens hvilohem - lepokoti vuodesta 1911 9

Vuokra-asunnot, sähkö ja alueliitos 1922-1924 10

Sairaalaksi muuttaminen 1929 10

Myöhempi asuminen ja paluu yksityisomistukseen 12

Mitä rakennuksen iästä voi sanoa? 12

Paikannetut arkistolähteet ja jäljelle jäävät aukot 13

Lähteiden käsittely 14

Liite 1 | Asuintalosta sairaalaksi - Storskrapiksen remontti keväällä 1929 15

Mitä tutkimuksessa varmistui

Storskrapis oli vanha yksityinen maatila, jolla oli poikkeuksellisen monimutkainen suhde Loviisan kaupungin lahjoitusmaihin. Sen historiaan kuuluvat Appelstubben virkamiessuku, everstiluutnantti Carl Fredrik Toll, Aspelinin ja Pitkäsen omistusvaiheet, Viktor Hymander sekä vuodesta 1910 Loviisan kaupunki. Kaupungin aikana rakennuksissa oli lepokoti, vuokra-asuntoja ja sairaala. Vuonna 2012 kaupunki hyväksyi myynnin Rita Bergmanille; vuonna 2014 kiinteistö siirtyi nykyiselle omistajalle tämän oman tiedon mukaan.

Erityisen hyvin löytyivät vuosien 1838-1938 lehtilähteet. Niissä kuvataan kauppoja, maataloutta, tilan oikeudellista asemaa ja sairaalan huonejärjestystä. Vanhimman omistushistorian ja 1900-luvun jälkipuoliskon aukot on merkitty näkyviin. Tämä on löydettyihin ja tarkistettuihin lähteisiin perustuva tutkimuskooste, ei katkeamaton lainhuuto- tai asukasluettelo.

Aikajana

Aika	Tieto	Näytön luonne
1696	Myöhemmässä paikallisesittelyssä mainittu varhainen esiintyminen Pernajan historiassa.	Alkuperäisviite tarkistamatta; ei todista nykyisen talon rakennusvuotta.
Ennen vuotta 1741 / 1740-luvun alku	Vuoden 2012 esittely kertoo Patkul-suvun vapaaherrattaresta ja tämän jälkeen Nils Hippingistä.	Tarkistamaton omistushistorian johtolanka.
1739	Storskrapis ostettiin perinnöksi vuoden 1883 lehtikeskustelun mukaan.	Takautuva asiakirjaselostus lehdessä.
1743-1749	Storskrapis esiintyy Pernajan rippikirjassa.	Alkuperäissivu paikannettu ja katsottu.
1746-1770-luku	Appelstubben suku omisti tilan.	Olle Sirénin pitäjänhistoria.
1819-1837	Omistajana everstiluutnantti Carl Fredrik Toll.	Pitäjänhistoria; vuoden 1838 kuulutus vahvistaa kuolinpesäyhteyden.
17.12.1829	Keisarillinen ratkaisu tilan omistus- ja veroluonteesta.	Vuoden 1883 lehtikirjoitusten selostus; alkuperäistä tuomiota ei tutkittu.
Joulukuu 1838	Tollin konkurssipesän velkojat kutsuttiin päättämään mm. tilan myynnistä.	Aikalaiskuulutus.
Elokuu 1873	Leskirouva U. F. Aspelin tarjosi tilaa myytäväksi.	Myynti-ilmoitus.
26.1.1881 vastainen yö	Navetta paloi, eläimet ja yhteydessä ollut talli pelastuivat.	Aikalaisuutinen.

Aika	Tieto	Näytön luonne
1883	Talollinen Kristian Storskrapis esiintyy veronkantoa ja tuomiovaltaa koskevassa kiistassa.	Aikalaiskirjoitukset.
1900	Henkikirjassa Kristian Pitkäsen perilliset, leski Karolina ja perheenjäseniä.	Omistajan toimittama kuva.
Elokuu 1905	J. Pitkänen myi tilan Viktor Hymanderille 55 000 markalla.	Kauppauutinen.
Huhtikuu 1910	Kaupunki hyväksyi oston Hymanderilta 60 000 markalla; hallinnan siirto 1.11.1910.	Kaupunginvaltuustoa koskeva uutinen.
Kesäkuu 1911	Alfhild Hackstedt perusti Solbackens hvilohem -lepokodin.	Esittelyartikkeli.
1.1.1916	Hackstedtin vuokrasopimuksesta vapauttamisen voimaantulo.	Vuoden 1915 päätösuutinen.
Kesäkuu 1922	Rakennuksiin jaettiin vuokra-asuntoja ja suunniteltiin pienasuntojen lisäämistä.	Rahatoimikamarin päätösuutinen.
Marraskuu 1922	Päätös sähkövalaistuksen asentamisesta.	Päätösuutinen.
Heinäkuu 1923	Kirkollinen liittyminen Loviisaan lehden mukaan.	Marraskuun 1923 uutinen.
1.1.1924	Hallinnollinen, kameraalinen ja Storskrapiksen osalta myös oikeudellinen siirto Loviisaan.	Päätöksen julkaisutieto ja aikalaisuutinen.
Marraskuu 1924	Sauna- ja pesutuvan vuokraamisesta yleisön käyttöön päätettiin.	Päätösuutinen.
Kevät 1929	Rakennusten perusteellinen muuttaminen sairaalakäyttöön.	Työmaakäynnin kuvaus.
1.7.1929	Kulkutautisairaala siirrettiin Storskrapikseen.	Joulukuun 1929 toteutunutta muuttoa koskeva uutinen.
16.12.1929	Yleinen sairaantupa otti ensimmäisen potilaansa.	Joulukuun 1929 ja huhtikuun 1930 uutiset.
Huhtikuu 1930	Neljän kuukauden aikana 45 potilasta ja 594 hoitopäivää.	Aikalaiskatsaus.
Syksy 1933	Storskrapiksen tehtävää aiottiin painottaa sairaisiin vanhuksiin ja kulkutauteihin.	Suunnitelmaa koskeva uutinen.
1938	Turistliv i Finland julkaisi Storskrapikseksi nimetyn rakennuskuvan. Nykyinen omistaja tunnistaa kuvassa noin 100 metrin päässä sijaitsevan naapuritalon.	Kuvatekstin ja omistajan paikallistuntemuksen ristiriita; kuvaa ei käytetä päärakennuksen ulkoasun todisteena.
1900-luvun myöhemmät vuosikymmenet	Asuntokäyttöä, myös kaupungin sosiaalista asumista; myöhemmin pitkä tyhjillääänolo.	Myöhemmät paikallislähteet; tarkat vuodet avoinna.

Aika	Tieto	Näytön luonne
Elokuu 2012	Kaupunki hyväksyi Rita Bergmanin 55 000 euron ostotarjouksen.	Ylen uutinen.
2014	Nykyisen omistajan osto.	Omistajan oma tieto.

Vanha tila ja suhde kaupungin lahjoitusmaihin

Vuoden 1883 Östra Nylandissa käytiin keskustelu, joka avaa tilan historiaa kauas taaksepäin. Lehden pääkirjoitus ja nimimerkin Tertius vastine olivat eri mieltä siitä, mitä Loviisan perustamiseen liittyneet vanhat päätökset merkitsivät Storskrapiksen asemalle. Niitä pitää lukea yhdessä.

Vastineen mukaan tila oli **ostettu perinnöksi vuonna 1739** ja oli edelleen perintötila vuonna 1745. Sana *skatteköpt* tarkoittaa tässä perinnöksi ostamista, ei verovapautta. Vastineen kirjoittaja esitti, että 17.12.1745 annetussa asiakirjassa puolen manttaalin Storskrapis, Antbyn augmenttitila numero 2, oli nimenomaisesti erotettu muista kaupungille lahjoitetuista tiloista. Augmenttitila oli rusthollin ylläpitoon verosuorituksillaan liittynyt tila. Manttaali puolestaan oli verotuksellinen mitta, ei hehtaarimäärä.

Molemmissa kirjoituksissa viitattiin keisarin 17.12.1829 antamaan ratkaisuun. Lehti selosti kaupungin riitauttaneen yksityisen kaupan mutta kaupan tulleen hyväksytyksi. Vastine piti ratkaisua selvänä vahvistuksena tilan perintöluonteelle. Vuonna 1883 riideltiin silti esimerkiksi käräjäverosta ja siitä, minkä tuomiovallan piiriin tila kuului. Talollisen omaisuutta oli ulosmitattu Pernajan nimismiehen toimesta, ja hän oli valittanut kuvernöörille.

Tämä selittää, miksi Storskrapis esiintyy sekä Loviisan että Pernajan aineistoissa. Kaupungille maksettavat verot, kaupungin maanomistus ja kuntaan kuuluminen olivat erillisiä kysymyksiä. **Vuoden 1910 ostoa ei pidä sekoittaa vanhoihin lahjoitusmaajärjestelyihin eikä vuoden 1924 alueliitokseen.** Kiistan lopullinen vuoden 1883 ratkaisu jäi löytymättä.

Lähteet: Östra Nyland 26.5.1883, s. 1, vastine ja toimituksen vastaus 30.5.1883, s. 3.

Appelstubbet, Toll ja kirjallisuushistoria

Olle Sirénin *Pernajan pitäjän historia keskiajalta 2000-luvulle* kertoo Appelstubben suvun omistaneen Storskrapiksen vuosina 1746-1770-luvulla. Sukuun kuulunut tullimies **Petter Magnus Appelstubbe** esiintyy Bellmanin *Fredmans sånger* -lauluissa 2 ja 4. Tämä on täsmällisempi yhteys kuin yleinen väite, että itse Storskrapis mainittaisiin Bellmanin lauluissa. Vuoden 2012 taloesittelyn Carl Wilhelm Appelstubbe -nimistä omistajaa ei pidä automaattisesti samaistaa laulujen henkilöön.

Saman pitäjänhistorian mukaan everstiluutnantti **Carl Fredrik Toll omisti tilan 1819-1837**. Toll ja Storskrapis liittyvät Runar Schildtin *Galgmannen*-näytelmään: tila muuttui kirjallisessa

kuvauksessa Övre Grindasiksi. Historiallinen omistaja ja fiktiivinen henkilö on silti erotettava toisistaan.

Kirja: Olle Sirén, suomennos Hannes Virrankoski, Pernajan kunta 2003, ISBN 952-99250-0-X; sähköinen laitos 2015. Teos Internet Archivessa, haettava kokoteksti, luku 3, Storskrapista käsittelevä kohta.

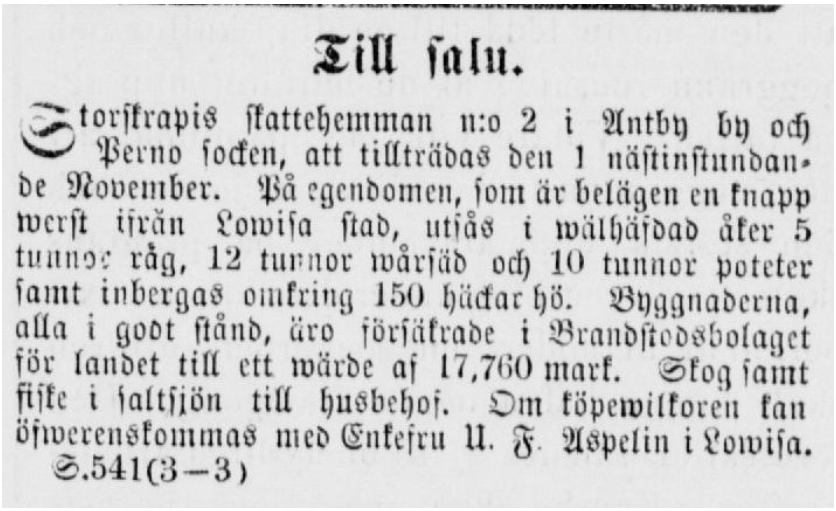
Vuoden 1838 virallinen kuulutus antaa Toll-yhteydelle myös aikalaisvahvistuksen. Edesmenneen everstiluutnantin ja ritarin C. F. Tollin konkurssipesän velkojat kutsuttiin 21.12.1838 kauppias Christopher Sucksdorffin luo Loviisaan päättämään muun muassa Storskrapiksen myynnistä. Kuulutus ei vielä kerro toteutuneen kaupan ostajaa tai päivää. Finlands Allmänna Tidning 15.12.1838, s. 4.

Schildtin paikallisia taustoja selostettiin myöhemmin myös lehdissä. Vuoden 1948 artikkeli kertoo Antbyssä vietettyjen kesien ja paikallisten kertomusten merkityksestä; muisteluissa esiintyy erikoisena pidetty Toll. Tällainen muistitieto on arvokasta kirjallisuuden syntyhistorian kannalta, mutta näytelmän tapahtumia ei voi käyttää todisteina talossa todella sattuneista tapahtumista. Östra Nyland 5.8.1948, s. 3.

Valokuvan tunnistus on korjattu omistajan tiedon perusteella: Turistliv i Finland julkaisi vuonna 1938 valokuvan, jonka kuvateksti nimeää talon Storskrapikseksi ja Schildtin Övre Grindasin esikuvaksi. Nykyinen omistaja tunnistaa kuvassa kuitenkin noin 100 metrin päässä edelleen sijaitsevan naapuritalon. Kuvaa ei siksi käytetä tässä historiikissa nykyisen Storskrapiksen päärakennuksen ulkoasun tai iän todisteena. Kuvatekstiin perustunutta aiempaa tunnistusta on korjattu omistajan paikallistuntemuksen perusteella.

Ristiriidan syy jää avoimeksi: kuvatekstivirhe on mahdollinen, mutta naapurirakennuksen historiallinen suhde tilaan vaatii erillistä selvitystä. Kuva ei yksin anna aihetta siirtää muista lähteistä tunnettua sairaala- ja omistushistoriaa naapuritaloon. Julkaisuvuosi on varma, kuvausvuosi ei selviä kuvatekstistä. Turistliv i Finland 4 A / 1938, s. 8. Artikkelin edellinen sivu selostaa kirjallista yhteyttä. Rakennuksen tunnistus: nykyisen omistajan tutkimusta varten antama tieto.

Aspelinin ja Pitkäsen maatila

Till salu.

Storskrapis skattehemman n:o 2 i Antby by och Perno socken, att tillträdas den 1 nästinstundande November. På egendomen, som är belägen en knapp werst ifrån Lowisa stad, utsås i wälhäfdad åker 5 tunnor råg, 12 tunnor wårsäd och 10 tunnor poteter samt inbergas omkring 150 häckar hö. Byggnaderna, alla i godt stånd, äro försäkrade i Brandstodsbolaget för landet till ett wärde af 17,760 mark. Skog samt fiske i saltsjön till husbehof. Om köpewilkoren kan öfwerenskommas med Enkefru U. F. Aspelin i Lowisa.
S.541(3—3)

Myynti-ilmoitus: Finlands Allmänna Tidning 20.8.1873, nro 191, s. 4. Rajaus alkuperäissivusta. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Avaa lähde.

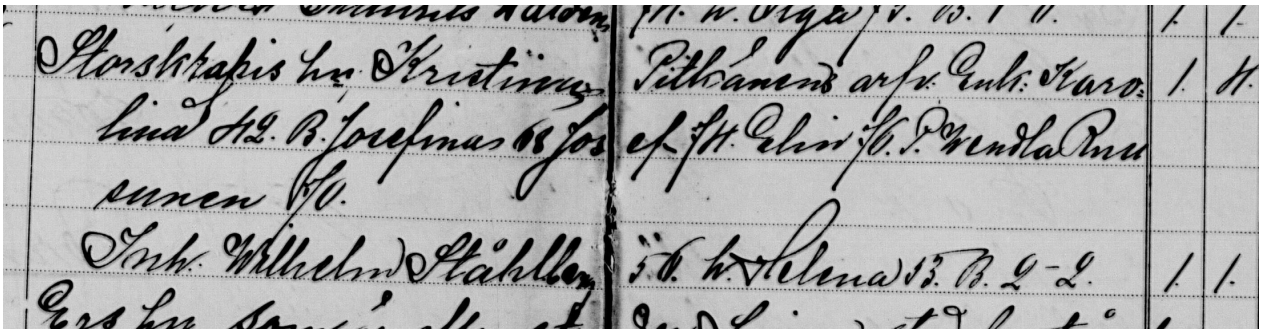
Elokuussa 1873 leskirouva **U. F. Aspelin** tarjosi myytäväksi Storskrapis-nimistä perintötilaa numero 2 Antbyssä, Pernajassa. Hallinta oli ilmoituksen mukaan saatavissa 1.11.1873. Tila sijaitsi vajaan virstan päässä Loviisasta.

Ilmoitus kuvaa toimivaa maatilaa. Vuotuinen kylvömäärä oli viisi tynnyriä ruista, kaksitoista tynnyriä kevätviljaa ja kymmenen tynnyriä perunaa. Heinää saatiin noin 150 *häckar*, vanhan kuormamitan mukaan. Metsää ja merikalastusta oli kotitarpeiksi. Rakennusten sanottiin olevan hyvässä kunnossa ja palovakuutettuja **17 760 markasta**. Summa on rakennusten vakuutusarvo, ei kauppahinta. Ilmoitus ei anna tilan pinta-alaa eikä osoita, että kaikki siinä tarkoitetut rakennukset olisivat nykyisin jäljellä. Finlands Allmänna Tidning 20.8.1873, s. 4.

Tilan navetta paloi **26.1.1881 vastaisena yönä**. Eläimet ja navetan yhteydessä ollut talli saatiin pelastettua. Rakennuksen kerrottiin olevan vakuutettu; syttymissyy oli tuntematon. Uutinen koskee navettaa, joten siitä ei voi päätellä päärakennuksen palaneen. Uusi Suometar 29.1.1881, s. 1.

Vuoden 1883 kirjoitusten talollinen esiintyy nimellä **Kristian Storskrapis**. Vuoden 1900 henkikirjakuvassa tilan kohdalla lukee Kristian Pitkäsen perilliset. Tämä viittaa Pitkäsen perheen omistusvaiheeseen ja siihen, että tilannimeä käytettiin myös henkilön tunnistamiseen. Kristianin koko henkilöllisyys ja hankintapäivä vaativat vielä kirkonkirjojen ja kauppakirjojen yhdistämistä.

Vuoden 1900 henkikirja

Storskrapiksen nimirivien suurennos vuoden 1900 henkikirjasta. Rajaus omistajan toimittamasta kuvasta. Käsialan epävarmat lukutavat on selostettu tekstissä.

Kuvan otsikossa on Pernå socken ja vuosi 1900, sivunumerona 4. Kylä on Antby. Storskrapis on tilan numero 2 kohdalla. Keskeinen lukutapa on:

> *Storskrapis … Kristians Pitkänens arfv. Enk. Karolina 42 …*

Tulkinta: Storskrapis, Kristian Pitkäsen perilliset; leski Karolina, syntynyt 1842. Merkintä **arfv.** viittaa perillisiin ja **Enk.** leskeen. Kristiania ei siis tässä luetella elävänä isäntänä.

Seuraavat nimet ja lyhennetyt syntymävuodet näyttävät olevan **Josefina 68, Josef 74 ja Elin 76**, eli 1868, 1874 ja 1876. Rivillä näyttää olevan myös piika Wendla, syntynyt 1870; sukunimen lukeminen on epävarmaa. Nämä ovat käsialan tulkintoja, eivät tässä tutkimuksessa kirkonkirjoihin verrattuja henkilötietoja.

Manttaalimäärä näyttää kuvassa olevan 1/4, kun vuoden 1905 kauppauutinen puhuu 1/2 manttaalista. Eroa ei pidä ratkaista arvaamalla: tarvitaan koko henkikirjasarjan ja kiinteistöasiakirjojen vertailu. Kuvan alempana oleva pitkä verovapautta koskeva kappale kuuluu seuraavan **Ers-tilan** yhteyteen, ei Storskrapikseen.

Lähde: omistajan toimittama alkuperäinen henkikirjakuva, esitetty tämän julkaisun kannessa ja otteena tekstin yhteydessä. Arkistoyksikön tunnus ei käy kuvatiedoston nimestä ilmi.

Loviisan museon kokoelmista löytyi myös **Josef Pitkäsen visiittikorttikuva**, tunnus LM-FOTO-2041, kuvaajana Julius Valentin Henriksson. Luetteloteksti yhdistää hänet Skrapiksen omistukseen. Taustan merkintää ”+1946” ei pidä tulkita niin, että omistus olisi jatkunut vuoteen 1946: kauppauutiset osoittavat aiemman omistajanvaihdoksen. Museon kuva Finnassa.

Kaupat 1905 ja 1910

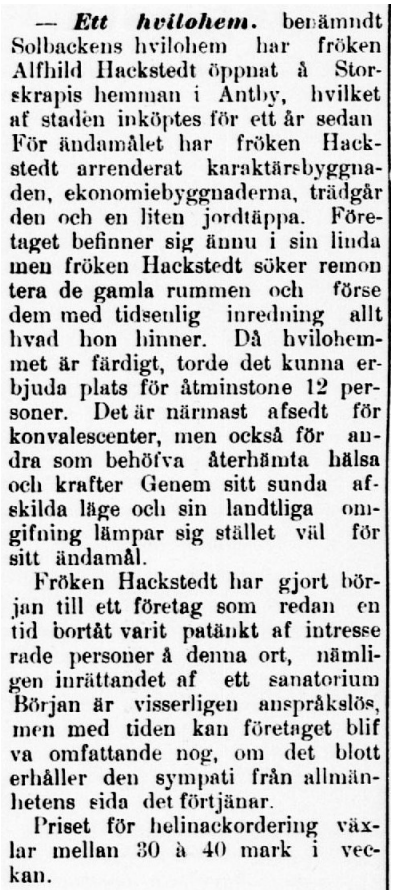
Östra Nyland ilmoitti elokuussa 1905 **J. Pitkäsen myyneen Storskrapiksen Viktor Hymanderille**, joka oli kotoisin Virolahdelta eli Vederlaksista. Kauppahinta oli **55 000 markkaa** ja tilan kooksi ilmoitettiin puoli manttaalia. Kaupan välitti Aksel Alanderin lakiasiaintoimisto Helsingissä. Östra Nyland 5.8.1905, s. 3.

Huhtikuussa 1910 Loviisan laajennettu kaupunginvaltuusto hyväksyi tilan oston Hymanderilta **60 000 markalla**. Hallinnan oli määrä siirtyä 1.11.1910. Maksuehdot olivat 10 000 markkaa

allekirjoitettaessa, 20 000 hallinnan siirtyessä ja jäljelle jäävä 30 000 kolmena vuotuisena 10 000 markan eränä. Östra Nyland 16.4.1910, s. 2.

Kaupungin välitön myyjä oli siis **Hymander**, ei Pitkänen. Vuosien 1905 ja 1910 uutiset täyttävät tämän omistushistorian välin.

Solbackens hvilohem - lepokoti vuodesta 1911

— ***Ett hvilohem.*** benämndt Solbackens hvilohem har fröken Alfhild Hackstedt öppnat å Storskrapis hemman i Antby, hvilket af staden inköptes för ett år sedan För ändamålet har fröken Hackstedt arrenderat karaktärsbyggnaden, ekonomiebyggnaderna, trädgården och en liten jordtäppa. Företaget befinner sig ännu i sin linda men fröken Hackstedt söker remontera de gamla rummen och förse dem med tidsenlig inredning allt hvad hon hinner. Då hvilohemmet är färdigt, torde det kunna erbjuda plats för åtminstone 12 personer. Det är närmast afsedt för konvalescenter, men också för andra som behöfva återhämta hälsa och krafter Genem sitt sunda afskilda läge och sin landtliga omgifning lämpar sig stället väl för sitt ändamål.

Fröken Hackstedt har gjort början till ett företag som redan en tid bortåt varit patänkt af intresserade personer å denna ort, nämligen inrättandet af ett sanatorium Början är visserligen anspråkslös, men med tiden kan företaget blifva omfattande nog, om det blott erhåller den sympati från allmänhetens sida det förtjänar.

Priset för helinackordering växlar mellan 30 à 40 mark i veckan.

1911

Lepokoti saa nimen

Alfhild Hackstedtin Solbackens hvilohem oli tarkoitettu etenkin toipilaille ja lepoa tarvitseville. Aikalaisuutinen yhdistää laitoksen nimen suoraan Storskrapiksen tilaan.

Lepokodin perustamista koskeva uutinen ”Ett hvilohem”. Östra Nyland 21.6.1911, nro 41, s. 3. Rajaus alkuperäissivusta. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Avaa lähde.

Pensionaattivaiheelle löytyi konkreettinen nimi ja perustaja. Östra Nyland esitteli 21.6.1911 **Alfhild Hackstedtin Storskrapikseen perustaman Solbackens hvilohemin**, Solbackenin lepokodin. Hackstedt oli vuokrannut kaupungilta päärakennuksen, talousrakennuksia, puutarhan ja pienen maa-alueen.

Vanhoja huoneita kunnostettiin ja sisustettiin ajanmukaisiksi. Valmiina tiloihin oli tarkoitus mahtua vähintään kaksitoista vierasta. Lepokoti oli tarkoitettu etenkin toipilaille, mutta myös muille lepoa ja voimien palauttamista tarvitseville. Esittely painotti maaseudun rauhaa. Se käytti myös sanatoriota koskevaa sanastoa, mutta tämä **ei yksin osoita tuberkuloosiparantolaa**. Östra Nyland 21.6.1911, s. 3, ”Ett hvilohem”.

Kesäkuussa 1915 uutisoitiin, että valtuusto vapautti Hackstedtin tämän pyynnöstä kymmenvuotisesta rakennusten ja maa-alueen vuokrasopimuksesta **1.1.1916 alkaen**. Tämä varmistaa sopimuksen päättymisajankohdan, mutta ei lepokodin viimeistä asiakaspäivää. Östra Nyland 23.6.1915, s. 2.

Hakutuloksissa esiintyi myös muualla sijainneita Solbacken-nimisiä laitoksia. Niiden historiaa ei ole yhdistetty Storskrapikseen.

Vuokra-asunnot, sähkö ja alueliitos 1922-1924

Kesäkuussa 1922 rahatoimikamari jakoi Storskrapiksen asuntoja seitsemälle hakijalle. Uutisessa mainittiin puuseppä Anders Johansson, veturinkuljettaja Arvid Eriksson, Johanna Ijas, työntekijät G. Sjöroos, Juho David Falk ja F. Kullström sekä leski Emilia Druva.

Kolmen huoneen asunto ei ollut houkutellut hakijoita. Siihen suunniteltiin uutta keittiötä, jotta asunto voitaisiin jakaa kahdeksi. Myös vanha sali oli määrä jakaa väliseinällä kahdeksi huoneeksi. **Rakennusten pilkkominen pienasunnoiksi alkoi siis ainakin ennen sairaalan avaamista**, eikä kaikkia myöhemmin purettuja väliseiniä voi automaattisesti ajoittaa sodanjälkeiseen aikaan. Östra Nyland 3.6.1922, s. 2.

Marraskuussa 1922 rahatoimikamari päätti sähkövalaistuksen asentamisesta Storskrapikseen. Loviisan puhelin- ja sähköyhtiön kustannusarvio oli 2 700 markkaa. Uutinen vahvistaa päätöksen, ei työn tarkkaa valmistumispäivää. Östra Nyland 4.11.1922, s. 2.

Valtioneuvoston 8.11.1923 antaman päätöksen perusteella Storskrapis, Fogdas ja Petas siirrettiin Loviisaan hallinnollisesti ja kameraalisesti **1.1.1924**. Storskrapis siirrettiin samalla myös oikeudellisesti. Lehden mukaan kirkollinen liitos oli toteutunut jo heinäkuussa 1923. Östra Nyland 21.11.1923, s. 2. Päätöksen julkaiseminen vahvistuu Suomen Virallisesta Lehdestä 14.12.1923, s. 1, joka viittaa asetuskokoelman päätökseen 252/1923.

Marraskuussa 1924 päätettiin kaupungin omistaman sauna- ja pesutuvan vuokraamisesta yleisön käyttöä varten. Terveyslautakunta esitti samassa rakennuksessa olevien tarpeettomien desinfiointihuoneiden sulkemista. Tämä on kiinnostava rakennushistoriallinen tieto sairaalaa edeltäneistä järjestelyistä. Östra Nyland 8.11.1924, s. 2.

Sairaalaksi muuttaminen 1929

Toukokuun 1929 laaja vierailuartikkeli kuvaa kolmen asuinrakennuksen, saunan ja ulkorakennusten muodostamaa kokonaisuutta. Päärakennuksessa oli kahdeksan huonetta, kaksi keittiötä, kaksi ullakkohuonetta sekä katettu kuisti. Sairaalajärjestelyt jakautuivat useisiin rakennuksiin.

Päärakennukseen suunniteltiin yleisiä potilashuoneita, odotushuone, leikkaussali, hoitajan huone ja keittiö. Itäpäähän sijoitettiin kurkkumätäosasto omine hoitajan tiloineen, keittiöineen ja peseytymis- ja käymälätiloineen. Toimittaja ehdotti kahta ullakkohuonetta talonmiehen perheen asunnoksi; kyse ei ollut artikkelissa vahvistetusta päätöksestä. Keskimmäiseen rakennukseen tuli sairaalan yhteinen keittiö aputiloineen. Kolmas rakennus varattiin kulkutautipotilaille.

Artikkeli antaa harvinaisen tarkkoja tietoja korjauksista:

- Lovisa Auto asensi vesi- ja viemärijohtoja.

- Suuri vesisäiliö nostettiin yhden rakennuksen ullakolle, mitä varten kattoa oli avattava. Artikkeli ei yksilöi säiliön rakennusta päärakennukseksi.
- Seiniä rapattiin ja maalattiin pestäviksi vaaleankeltaisiksi pinnoiksi.
- Lattioihin tuli vaalea korkkipäällyste.
- Valkoiset kaakeliuunit kuuluivat huoneiden ilmeeseen.
- Saunan kunnostusta lykättiin rahapulan vuoksi; sen muurauksissa oli uusimistarvetta.
- Puutarhasta ja perunamaasta kaavailtiin apua sairaalan ruokahuoltoon.

Toukokuun kirjoitus kuvaa töitä ja suunnitelmia, joten kaikkia sen ehdotuksia ei pidä pitää toteutuneina. Se on silti erityisen hyödyllinen lähde, kun nykyisiä rakenteita, putkiläpivientejä tai huonejärjestystä verrataan sairaalavaiheeseen. Östra Nyland 15.5.1929, s. 2, ”Hemmanet, som förvandlats till sjukhus”.

Kaksi eri avautumisajankohtaa

Joulukuun uutinen vahvistaa kulkutautisairaalan siirtyneen Storskrapikseen **1.7.1929**. Siellä ei ollut vielä joulukuuhun mennessä hoidettu potilaita, koska asianomaisia epidemioita ei ollut esiintynyt.

Yleinen sairaantupa puolestaan otti ensimmäisen potilaansa **16.12.1929**. Paikat jakautuivat seuraavasti:

Toiminto	Rakennus	Paikat
Yleinen sairaantupa	Päärakennus	10
Kurkkumätäosasto	Päärakennus	4
Tulirokko-osasto	Läntinen erillinen rakennus	8
Yhteensä	**Koko sairaalakokonaisuus**	**22**

Päärakennuksessa ei siis ollut yksin 22 potilaspaikkaa. Sairaalasta vastasi kaupungin toinen lääkäri **Carl Gustaf Malm**. Uutisessa mainitaan kolme puhelinta ja ylihoitajan huoneen Stockmannilta hankitut kalusteet. Storskrapiksen kunnallinen sairaantupa ja kaupungissa toiminut valtion yleinen sairaala olivat eri laitoksia. Östra Nyland 18.12.1929, s. 2.

Huhtikuussa 1930 ilmoitettiin neljän kuukauden aikana hoidetun 45 potilasta ja kertyneen 594 hoitopäivää. Lisäksi oli tehty pienempiä toimenpiteitä ja sidontoja. Lehti ehdotti kurkkumätäosaston siirtämistä erilliseen lisärakennukseen, jotta yleinen sairaantupa saisi koko päärakennuksen käyttöönsä. Ehdotus on tärkeä erottaa toteutuneesta muutoksesta. Östra Nyland 16.4.1930, s. 2.

Tehtävän muutos 1930-luvulla

Lokakuussa 1933 uutisoitiin valtion yleisen sairaalan laajentamisesta ja Malmin siirtymisestä sinne apulaislääkäriksi vuodesta 1934. Storskrapiksen merkityksen odotettiin vähenevän: siellä aiottiin hoitaa pääasiassa sairaita vanhuksia ja kulkutautipotilaita, muiden potilaiden hoidon keskittyessä yleiseen sairaalaan. Uutinen **ei osoita sairaalan sulkeutuneen vuonna 1933**. Östra Nyland 14.10.1933, s. 2.

Maaliskuun 1935 lehdessä on kokousasiana Storskrapiksen sairaantuvan kalusteiden siirto synnytys- ja kulkutautisairaalan käyttöön. Pelkkä esityslista ei ratkaise laitoksen viimeistä toimintapäivää. Östra Nyland 13.3.1935, s. 2.

Myöhempi asuminen ja paluu yksityisomistukseen

Loviisan kaupungin paikallissanakirja kertoo Skrapiksen toimineen 1900-luvulla sairaalana, romanien asuntona ja sosiaalisessa asuntokäytössä. Lähde tunnistaa talon myös Antinkylän kartanoksi. Siinä ei anneta asuntovaiheiden alku- tai loppuvuosia. Loviisan paikallissanakirja, s. 24-25.

Vuoden 2012 Loviisan Wanhat Talot -liite kertoo rakennuksen olleen pitkään huonossa kunnossa ja tyhjillään. Rita Bergmanin kunnostuksessa purettiin kuuden asunnon väliseiniä ja käytäviä, ja salien välisiä ovia sekä vanhoja pintoja saatiin jälleen esiin. Esittely mainitsee myös vesivaurioita. Samassa lähteessä esiintyvät varhaisvaiheiden johtolangat vuodesta 1696 sekä Patkulista ja Nils Hippingistä. Niille ei löytynyt tässä tutkimuksessa yksilöityä alkuperäisvahvistusta. LWT-liite 2012.

Yle uutisoi 13.8.2012 Loviisan hyväksyneen **Rita Bergmanin 55 000 euron tarjouksen**. Uutisen mukaan talo oli ollut myynnissä vuoden alusta ja suojeltu purkamiselta. Yle, ”Lovisa säljer Skrapis”, 13.8.2012.

Vuoden 2014 osto perustuu nykyisen omistajan tässä tutkimuksessa antamaan tietoon. Kauppakirjaa tai lainhuutotodistusta ei ole ollut käytettävissä. Vuoden 2014 jälkeisiä muutoksia ei käsitellä tässä koosteessa.

Mitä rakennuksen iästä voi sanoa?

Tilan ikä ja nykyisen päärakennuksen ikä ovat eri kysymyksiä. Vuoden 1696 maininta ei osoita nykyistä taloa rakennetuksi silloin. Myöskään 1700-luvun rippikirjamerkintä tai Tollin omistus ei sellaisenaan todista nykyisen rakennuksen valmistumista tai säilyneiden hirsien ikää.

Verkossa esiintynyt rakennusvuosi **1850 on varmistamaton arvio**, jonka nykyinen omistaja pitää todennäköisesti virheellisenä ja päärakennusta tätä vanhempana. Vuotta 1850 ei käytetä historiikin rakennusajoituksena. Varhaisempi rakennusaika on avoin tutkimushypoteesi, jota ei vielä tässä aineistossa voida sitoa tiettyyn vuosilukuun. Vuoden 1873 ilmoitus ja vuoden 1929 yksityiskohtainen huonekuvaus ovat kiintopisteitä rakennusvaiheiden selvittämiseen. Vuoden

1938 lehden kuva on poistettu päärakennuksen tunnistusta tukevasta todistusaineistosta omistajan ilmoittaman naapuritalotunnistuksen vuoksi.

Omistajan havainnot rakennuksesta ja kirjelöydöstä

Nykyinen omistaja kuvaa päärakennusta yksikerroksiseksi, suorakaiteen muotoiseksi, noin **30 × 8 metrin** rakennukseksi, jossa on **kaksi ullakkohuonetta**. Hän kertoo rakennuksen sairaalahistoriaa tukevasta paikallisesta muistitiedosta sekä vintiltä löytämästään **Pitkäsen perheen kirjeenvaihdosta 1800-luvun lopulta**. Kirjeitä ei ole vielä toimitettu tutkimukseen luettaviksi, joten niiden tarkkoja päiväyksiä, sisältöä tai henkilöitä ei ole vahvistettu.

Kaksi ullakkohuonetta vastaa vuoden 1929 artikkelin nimenomaista kuvausta. Kirjeiden löytöpaikka on puolestaan tärkeä johtolanka rakennuksen ja Pitkäsen perheen yhteyteen. Löytö ei yksin ajoita rakennuksen rakentamista, koska kirjeitä on voitu siirtää. Yhdessä sairaalakuvauksen ja paikallisen muistitiedon kanssa havainnot kuitenkin tukevat nykyisen rakennuksen tunnistamista tutkittavan historian kohteeksi. Rakennusvaiheiden ratkaisemiseksi tarvitaan lisäksi palovakuutuskatselmuksia, piirustuksia ja rakennustutkimusta.

Paikannetut arkistolähteet ja jäljelle jäävät aukot

Seuraavat arkistoviitteet ovat konkreettisia jatkotutkimuksen lähtöpisteitä. Hakemistorivi ei ole sama asia kuin koko sivun tulkinta.

Aineisto	Storskrapista koskeva paikka	Tässä tutkimuksessa
Pernajan rippikirja 1743-1749	Jakso 196, s. 383, Antby: Pesurs, Storskrapis	Alkuperäiskuva katsottu; täydellistä henkilölitterointia ei tehty.
Pernajan rippikirja 1750-1763	Jakso 206, s. 201; myös jakso 483, s. 505	Hakemistoviitteet paikannettu.
Pernajan rippikirja 1816-1825	Jakso 118, s. 358	Hakemistoviite paikannettu; osuu Tollin omistuskauden alkuun.
Pernajan lastenkirja 1827-1847	Jakso 69, s. 451-452; viite myös s. 455	Hakemistoviite paikannettu.
Uudenmaan henkikirja 1917, U 350	Jakso 881, s. 58	Hakemistoviite paikannettu.
Uudenmaan henkikirja 1918, U 364	Jakso 1009, s. 57	Hakemistoviite paikannettu.

Linkit: 1743-1749 alkuperäissivu, 1750-1763 hakemisto, 1816-1825 hakemisto, 1827-1847 lastenkirja, 1917 henkikirja, 1918 henkikirja.

Pälkjärveläinen-lehden sisällysluettelohakemistossa on Storskrapis-viitteitä numeroon 10, sivulle 21, sekä numeroon 20, sivuille 82-83. Varsinaisia artikkeleita ei saatu tässä tutkimuksessa

tarkistetuksi. Ne ovat erillinen johtolanka, eivät tämän kertomuksen tosiasialähde. Lehden hakemisto.

Tärkeimmät avoimet kysymykset ovat:

1. **Vanhin maininta ja omistajat ennen vuotta 1746.** Vuoden 1696 lähde sekä Patkulin ja Hippingin omistusten asiakirjat.
2. **Katkeamaton omistajaketju.** Appelstubbe-Toll-väli, Tollin pesän myynti, Aspelinin saanto ja Pitkäsen hankintapäivä.
3. **Nykyisen rakennuksen synty ja laajennukset.** Erityisesti palovakuutusasiakirjat vuoden 1873 ilmoituksessa mainitusta vakuutuksesta sekä kaupungin vuoden 1929 korjauspiirustukset.
4. **Sairaalan päättymisajankohta ja asuntokäytön vuosikymmenet.** Vuoden 1933 suunnitelma ja vuoden 1935 esityslista eivät yksin riitä. Kaupungin terveydenhoito-, sairaala-, rahatoimikamari- ja kiinteistöasiakirjat ovat keskeisiä.
5. **Tilan maat ja lohkomiset.** Manttaalimerkintöjen ero, vanhat kartat, pellot, ulkorakennukset ja myöhempi tonttijako.
6. **Vuodet noin 1950-2012.** Asuntokäytön päättyminen, tyhjilläänolon alku ja korjaushistoria jäivät ajallisesti avoimiksi.

Lähteiden käsittely

Tutkimuksessa käytettiin omistajan toimittamaa henkikirjakuvaa, Kansalliskirjaston digitoituja sanoma- ja aikakauslehtiä, pitäjänhistoriaa, museo- ja arkistohakemistoja sekä myöhempiä paikallisesittelyjä. Lehtien tekstintunnistuksessa on virheitä; epävarmoista käsialoista tai numeroista ei ole tehty varmoja päätelmiä. Kauppauutinen vahvistaa uutisoidun kaupan, mutta ei korvaa alkuperäistä kauppakirjaa. Päätös, suunnitelma ja toteutunut toiminta on erotettu toisistaan.

Hakujen kattavuutta rajoittavat nimiasujen vaihtelu, vanhojen lehtien puutteellinen tekstintunnistus sekä osa uudempien aineistojen käyttörajoituksista. Lähteissä ovat esiintyneet ainakin Storskrapis, Stor-Skrapis ja Skrapis sekä Antby, Andtby, Anteby ja Antinkylä. Samannimisten laitosten tietoja ei ole yhdistetty ilman paikkakuntavarmistusta. Myöhempi lähde on hyväksytty kertomaan vuotta 2014 edeltävästä tapahtumasta, mutta sen retrospektiivinen luonne on tuotu esiin.

Liite 1 | Asuintalosta sairaalaksi - Storskrapiksen remontti keväällä 1929

Hemmanet, som för-
vandlats till sjukhus.

Ett besök på Storskrapis.

Där gömmer sig knappt ens den minsta fläkt av poesi i ett namn sådant som Storskrapis. Men det är likafullt ett namn, som under de senaste tio åren varit snart sagt på alla lovisabors läppar. Var och en som i någon mån haft att taga befattning med stadens allmänna angelägenheter, har titt och tätt stött på det namnet. Det har nämnts vid ett otal sammankomster av varjehanda slag, och det har nedskrivits i en aktningsvärd binga av handlingar och inlagor. Alltsedan Storskrapis hemman kom i stadens ägo, ha nämligen mångahanda planer med växlande öden sett dagen beträffande utnyttjandet av hemmanets relativt durabla och rymliga byggnader. Som en ledstjärna bland alla dessa förslag har dock framstått planen på apterandet av byggnaderna för sjukvårdsändamål och i ett antal variationer har sedan frågan om Storskrapis som sjukhus behandlats av stadens myndigheter. Först under de senaste åren har man så kommit till en fast hållpunkt, och riktlinjerna ha klarnat. Epidemisjukhuset kommer att inrymmas i en av byggnaderna redan från den 1 instundande juli. Men därutöver kommer en allmän sjukstuga att i en snar framtid öppnas därstädes en särskild avdelning, som är avsedd för difteripatienter och omfattar två sjuksalar, sköterskerum och kök. W.-C. och badrum finnas även. Dessutom bör ännu omnämnas, att huvudbyggnaden har tvenne vindsrum, vilka enligt vår uppfattning böra komma väl till pass som lokal för en gårdskarlsfamilj. En vacker täckt veranda förtjänar även omnämnande.

Den mellersta av hemmanets tre byggnader har inretts till k o s t h å l l och inrymmer fördenskull som huvudavdelning ett större kök och nödiga skafferier. Dessutom finnes ett mindre kök och ett domestikrum. Allt föreföll ändamålsenligt anordnat.

Återstod så att bese det blivande e p i d e m i s j u k h u s e t, som är inrymt i det tredje av hemmets boningshus. Här finnas bl. a. tvenne sjuksalar, förenade med en smal korridor. Rätt originell verkade den ena av dessa sjuksalar med sin fyrkantiga kakelugn som en stadig pelare mitt på golvet. Badrummet var ljust och rymligt.

Vi tittade ännu in i hemmets badstuga, som dock av brist på anslag ännu ej blivit renoverad. Arbetet kommer att kräva icke så oväsentliga kostnader, då bl. a. alla murar måste förnyas. Men en ypperlig bad-

Östra Nyland 15.5.1929, nro 38, s. 2. Otsikko ja ote artikkelin kahdesta palstasta. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. Avaa koko sivu.

Suomenkielinen selostus aikalaisartikkelin pohjalta. Lähde: Östra Nyland, 15.5.1929, numero 38, sivu 2, ”Hemmanet, som förvandlats till sjukhus. Ett besök på Storskrapis” - suomeksi ”Maatila, joka muutettiin sairaalaksi. Käynti Storskrapiksessa”. Alkuperäinen lehtisivu Kansalliskirjastossa.

Tämä liite on artikkelin sisällön suomenkielinen selostus, ei sanatarkka käännös. Se kuvaa toimittajan vierailun aikaista tilannetta toukokuussa 1929. Jo tehdyt työt, suunniteltu käyttö ja toimittajan omat ehdotukset erotetaan toisistaan. Myöhemmät tiedot sairaalan avaamisesta esitetään lopussa erikseen.

Pitkään valmisteltu muutos

Kun lehden toimittaja vieraili Storskrapiksessa keväällä 1929, rakennusten sisätilojen kunnostus oli lähestymässä valmistumistaan. Kaupungin omistukseen siirtyneen tilan käytöstä oli keskusteltu vuosikausia. Rakennuksia pidettiin verraten kestävinä ja tilavina, ja niiden sovittaminen sairaanhoidon tarpeisiin oli toistuvasti noussut esiin kaupungin suunnitelmissa.

Tilan rakennuskokonaisuuteen kuului kolme asuinrakennusta, sauna ja ulkorakennusrivi. Sairaalakäyttöä valmisteltiin siten useaan taloon. Päärakennukseen oli tulossa yleinen sairaantupa ja erillinen kurkkumätäosasto, keskimmäiseen rakennukseen ruokahuolto ja kolmanteen asuinrakennukseen kulkutautisairaala.

Päätöksenteko oli kuitenkin vielä kesken. Valtuusto oli ratkaissut lopullisesti vasta kulkutautisairaalan sijoittamisen Storskrapikseen. Sen oli määrä aloittaa siellä 1. heinäkuuta. Yleisen sairaantuvan järjestämisestä piti vielä sopia kaupunginlääkärin kanssa, vaikka sille valmistellut tilat olivat jo lähes valmiit.

Päärakennuksen huoneet

Artikkelin mukaan päärakennuksessa oli kaikkiaan kahdeksan huonetta ja kaksi keittiötä. Erikseen mainittiin kaksi ullakkohuonetta sekä kaunis katettu kuisti. Yleiselle sairaantuvalle aiottiin osoittaa odotushuone, leikkaussali, kolme suurta peräkkäistä potilassalia, eteinen, keittiö ja sairaanhoitajan huone.

Päärakennuksen itäpäässä oli erillinen kurkkumätäpotilaille tarkoitettu osasto, johon kuului kaksi potilassalia, hoitajan huone ja keittiö. Artikkelissa mainitaan myös WC ja kylpyhuone. Sanallinen kuvaus ei ole mitallinen pohjapiirros: sen perusteella ei voi sijoittaa kaikkia ovia, väliseiniä tai märkätiloja täsmällisesti nykyisiin huoneisiin. Myöskään artikkelin huonelukuja ja kaikkia lueteltuja käyttötarkoituksia ei pidä laskea mekaanisesti yhteen erillisiksi huoneiksi.

Kahdesta ullakkohuoneesta toimittaja arveli saatavan sopivan asunnon talonmiehen perheelle. Tämä oli kirjoittajan oma ehdotus, ei tieto päätetystä tai toteutuneesta asumisesta.

Valoisat ja puhdistettavat sisäpinnat

Uusitut sisätilat tekivät toimittajaan voimakkaan vaikutuksen. Huoneissa käytettiin vaaleita, iloisiksi kuvattuja värejä. Useimpien huoneiden seinät olivat vaaleankeltaiset. Ne oli rapattu, tasoitettu ja maalattu useaan kertaan niin, että pinnat olivat pestäviä.

Lattioita peittivät vaaleat korkkimatot, ja kaakeliuunit olivat valkoista kaakelia. Vierailuhetkellä aurinko paistoi huoneisiin ja korosti niiden valoisuutta. Huoneet olivat vielä kalustamattomia, joten artikkeli kuvaa ennen kaikkea rakennustöiden tulosta ja tulevan sairaalan tiloja.

Pestävät seinäpinnat ja yhtenäiset lattiapäällysteet ovat konkreettisia esimerkkejä siitä, miten vanhoja asuinhuoneita sovitettiin sairaalakäyttöön. Artikkeli ei kuitenkaan kerro jokaisen pinnan aiempaa rakennetta eikä yksilöi kaikkia purettuja väliseiniä tai vaihdettuja rakennusosia.

Vesi- ja viemärityöt sekä ullakon säiliö

Ab Lovisa Auto Oy oli vierailun aikaan asentamassa sairaalan vesi- ja viemärijohtoja. Pihamaalle oli kaivettu syviä ojia, joiden yli toimittaja joutui kulkemaan rakennuksiin mennessään.

Yhden rakennuksen ullakolle oli sijoitettu suuri vesisäiliö. Sen saaminen paikoilleen oli vaatinut huomattavan aukon tekemistä vesikattoon. **Lehti ei täsmennä, minkä rakennuksen ullakolla säiliö sijaitsi.** Tietoa ei siksi voi sellaisenaan kohdistaa nykyisen päärakennuksen tiettyyn

kohtaan. Se tarjoaa kuitenkin tarkistettavan johtolangan, jos rakenteista löytyy säiliön, sen kannatuksen, putkistojen tai kattoaukon jälkiä.

Ruokahuolto keskimmäisessä rakennuksessa

Kolmesta asuinrakennuksesta keskimmäinen oli kunnostettu sairaalan ruokahuoltoa varten. Sen tärkein tila oli suuri keittiö tarvittavine ruokakomeroineen. Lisäksi rakennuksessa oli pienempi keittiö ja palveluskunnan huone. Toimittaja piti järjestelyä tarkoituksenmukaisena.

Tilan viljelymaasta nähtiin olevan hyötyä ruokahuollolle. Puutarhaa, perunanviljelyä ja muuta kasvatusta kehittämällä osa sairaalan tarvitsemista elintarvikkeista voitaisiin saada omalta maalta. Toimittaja ehdotti, että talonmiehen perhe voisi osallistua viljelyyn ja talonmiehen puoliso myös pyykinpesuun. Nämä olivat tulevaa toimintaa koskevia ajatuksia.

Erillinen kulkutautirakennus

Kolmannessa asuinrakennuksessa sijaitsevaan tulevaan kulkutautisairaalaan kuului muun muassa kaksi potilassalia, joita yhdisti kapea käytävä. Toisessa salissa oli erikoinen ratkaisu: nelikulmainen kaakeliuuni seisoi keskellä lattiaa pilarin tavoin. Rakennuksen kylpyhuonetta kuvattiin valoisaksi ja tilavaksi.

Tämä yksityiskohta koskee erillistä kulkutautirakennusta. Keskellä potilassalia seisonutta uunia ei tule siirtää päärakennuksen huonekuvaukseen.

Sauna ja ulkopuoliset työt olivat vielä kesken

Saunaa ei ollut kunnostettu määrärahojen puutteen vuoksi. Toimittajan mukaan työ tulisi maksamaan huomattavasti, sillä muuraukset oli uusittava. Hän piti rakennusta silti hyvänä saunan lähtökohtana. Sen suurehkoa kamaria ehdotettiin mankelointi- ja silityshuoneeksi.

Rakennusten ulkoasu ei vielä vastannut uusittujen sisätilojen tasoa. Ulkopinnat kaipasivat maalausta ja muuta siistimistä. Kirjoitus ei yksilöi näiden töiden valmistumisajankohtaa.

Sijainti, kulkuyhteydet ja tuleva henkilökunta

Toimittaja piti sairaalan etäisyyttä kaupungista haittana varsinkin lääkärin työmatkoille. Rautatielinjan toisella puolella tie oli huonossa kunnossa, mutta sen kerrottiin tulevan pian kunnostettavaksi. Auton saaminen lääkärin käyttöön olisi kirjoittajan mielestä helpottanut kulkemista.

Ympäristöä hän kuvasi kauniiksi: lännessä oli kuusikkoa, muualla laajoja peltoja. Pihalta näkyi pohjoisessa Loviisan kirkontorni ja kaakossa pilkahdus merestä. Nämä ovat artikkelin havaintoja vuoden 1929 maisemasta.

Kun koko sairaala saataisiin käyttöön, toimittaja arvioi tarvittavan kaksi sairaanhoitajaa, keittäjän ja kaksi palvelijatarta. Vuotuisista kustannuksista huolimatta hän piti hanketta arvokkaana parannuksena kaupungin sairaanhoitoon. Hän jopa ehdotti Storskrapikselle uutta, kauniimmin sointuvaa nimeä. Artikkeli ei kerro nimeämispäätöksestä.

Myöhempi tieto avaamisesta

Joulukuun 1929 uutisen perusteella kulkutautisairaala todella siirrettiin Storskrapikseen **1.7.1929**. Yleinen sairaantupa otti ensimmäisen potilaansa **16.12.1929**. Nämä ovat myöhemmästä lähteestä varmistettuja tapahtumia, eivät toukokuun vierailun aikaan jo toteutuneita asioita. Östra Nyland 18.12.1929, s. 2.

Yhteys nykyiseen päärakennukseen

Nykyisen omistajan mukaan Storskrapiksen päärakennus on yksikerroksinen, noin 30 × 8 metrin suorakaiteen muotoinen talo, jossa on kaksi ullakkohuonetta. Ullakkohuoneiden määrä vastaa täsmällisesti vuoden 1929 artikkelin kuvausta. Mitat ovat omistajan antamia: artikkeli ei ilmoita rakennuksen pituutta tai leveyttä.

Huoneiden sijoittelua kannattaa verrata artikkelissa mainittuun itäpään kurkkumätäosastoon, kolmen peräkkäisen salin kokonaisuuteen, kahteen keittiöön ja katettuun kuistiin. Sanallinen kuvaus tarjoaa vertailukohtia, mutta tarkka huonekohtainen tunnistus vaatii pohjapiirroksen ja säilyneiden rakenteiden tutkimista. Artikkeli ei anna päärakennuksen rakennusvuotta eikä tue vuotta 1850 ajoituksena.

Julkaisun kuvitus ja toimitus

Kannen ja henkikirjaotteen lähde on omistajan toimittama Pernajan vuoden 1900 henkikirjakuva. Kolme lehtiotetta ovat Kansalliskirjaston digitoimilta sivuilta vuosilta 1873, 1911 ja 1929. Rajaukset on tehty lukemisen helpottamiseksi; alkuperäistä tekstiä ei ole muutettu. Jokaisen otteen yhteydessä on päiväys, sivunumero ja linkki alkuperäiseen.

Kooste on laadittu tekoälyavusteisesti alkuperäislähteitä lukien sekä omistajan antamien tietojen pohjalta. Varmistamattomat ajoitukset ja tulkinnat on merkitty tekstiin. Kirjelöydön sisältö sekä rakennuksen tarkka ikä odottavat jatkotutkimusta.